

Emocijų vaidmuo mobilizuojant visuomenę kovai su klimato kaita: emocinės būsenos konstravimas įkvepiant masinį judėjimą

Neringa Mataitytė

Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto doktorantė
El. paštas: neringa.mataityte@tspm.vu.lt

Santrauka. Šiame straipsnyje nagrinėjamas emocijų vaidmuo mobilizuojant Gretos Thunberg inicijuotą visuomeninį judėjimą prieš klimato kaitą. Keliamas klausimas, kaip G. Thunberg atveju buvo kuriama palanki emocinė aplinka, paskatinusi visuomenės mobilizaciją sprendžiant klimato kaitos problemą. Atlikta emocinio Thunberg diskurso analizė atskleidžia, kad lyderės kalbos yra pripildytos emocinio potencialo, kuris padeda visuomenėje skleisti baimės ir pykčio būsenas bei neteisingumo jausmų paremtą klimato kaitos problematikos supratimą. Remiantis Jameso M. Jasperso socialinių judėjimų ir Sarah Ahmed kultūrinės emocijų politikos teorijomis teigiama, jog Thunberg kalbose slypintis emocinis potencialas padėjo kolektyvizuoti visuomenėje įsivyravusias pykčio ir baimės emocijas bei stiprino neigiamą politinio elito įvaizdį. Taip buvo kurstomos ne tik individualios emocijos, bet ir formuojama kolektyvinė būseną, emociiniu pagrindu subūrusi su klimato kaita kovojančią tarptautinę bendruomenę. Tyrimas papildoma „emocinio posūkiu“ tarptautiniuose santykiuose lauką – pateikia nuodugnesnę kolektyvinių emocijų analizę ir jų reikšmę tarptautinės mobilizacijos procesams.

Reikšminiai žodžiai: emocijos, klimato kaita, emocijų kolektyvizacija, emocinis diskursas, tarptautinė mobilizacija.

Received: 16/03/2021. **Accepted:** 14/06/2021

Copyright © 2021 Neringa Mataitytė. Published by Vilnius University Press.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

The Role of Emotions in Mobilization of Society to Fight Climate Change: Constructing Emotional State to Inspire Mass Movement

Abstract. How do emotions contribute to mobilizing the international community to join massive protests against climate change? Although it is common to superficially state that protests are full of various emotions, it remains unclear how emotions become collective on the international level and how they ensure the spread of mass mobilization. This research paper examines the process of collectivization of emotions and how it explains mass mobilization in the case of international climate change strikes. This paper raises the question of how the emotional environment was favourably constructed in Greta Thunberg's case in order to mobilize international society to join climate change strikes, and it aims to reveal how group emotions play an important role in successful international mobilization. Based on Sarah Ahmed's theory of cultural politics of emotions and James M. Jasper's theory linking emotions and social movements, it is assumed that specific emotions were circulated to create a distinct emotional environment that inspired the international community to join Thunberg's climate strike. An Emotional Discourse Analysis revealed that Thunberg's speeches are full of emotional potential that provokes reactive emotions such as fear, anger and hope in the global society and establishes an injustice-based framing of the problem as well as the dichotomy between the political elite and the global society. This study contributes to the research field of emotions in international relations by exploring in more depth the collectivization of emotions and expands the theory of cultural politics of emotions to include explanations of international politics phenomena such as mass mobilization.

Keywords: emotions, climate change, collectivisation of emotions, emotional discourse, international mobilisation.

Ivadas

Emocijos šiulaikiniame pasaulyje tampa neatsiejama tarptautinių santykių dalimi, į kurią vis dažniau remiamasi ieškant atsakymų apie tarptautinės politikos procesus. Dabar tiek žiniasklaidai, tiek akademinėi bendruomenei ir visuomenei diskutuojant apie tarptautinius įvykius dažnai išskyla sąvoka „emocijos“ ir kiti susiję konceptai, skatinantys išsamiau nagrinėti ir pripažinti šio veiksnio reikšmę. Ne išimtis tapo ir masinis klimato kaitos judėjimas, inspiruotas Gretos Thunberg. Nuo 2018 m. rugpjūčio moksleivė penktadieniais praleisdavo pamokas ir jų metu protestuodavo prie Švedijos parlamento laikydama plakata su užrašu „Skolstrejk för klimatet“ (liet. *Mokyklos streikas dėl klimato*). Taip Greta Thunberg siekė pademonstruoti

savo pasipiktinimą valdžios vangumu ir neveiksmumu sprendžiant klimato kaitos problemą. Visai netrukus prie jos prisijungė jaunimas visame pasaulyje, atkartodamas Thunberg veiksmus savo valstybėse. Atvejis laikomas unikaliu tiek dėl staigios didelio masto tarptautinės mobilizacijos, tiek dėl judėjimu pasiektų pokyčių – jaunosios kartos atstovai atsidūrė šalia pasaulio politinio elito ir aktyviai išitraukė sprendžiant klimato kaitos problemas¹.

Kaip viena emocijų įtaką nagrinėjančių tyrimų krypčių išryškėja emocijų konstravimas, kuriantis palankias sąlygas rasti tam tikriems politiniams procesams². Tokiuose tyrimuose daroma prielaida, kad emocijos ne tik paaiškina nagrinėjamus įvykius, bet ir gali būti konstruojamos tam tikrų įvykių kontekste siekiant vienokio ar kitokio rezultato. Tad pasirinktą atvejį būtų galima tirti siejant jį su masinei mobilizacijai palankios emocinės aplinkos kūrimu ir nagrinėti, kaip tokia aplinka buvo formuojama sąveikaujant judėjimo dalyviams. Kennethas Lynggaardas, aptardamas emocinės aplinkos formavimą politinių procesų kontekste, teigia, jog emocijų konstravimas ir su juo susijusi emocijų kolektyvizacija politinių tyrimų erdvėje yra ganėtinai naujas reiškinys, todėl nuodugnesnei jo analizei reikalingas šiomis prielaidomis paremtas empirinių atvejų nagrinėjimas³. Jam pritaria ir kiti mokslininkai, teigiantys, kad emocijų kolektyvizacijai reikalinga visapusiškesnė analizė, taip pat ir tiriant emocijų mobilizacijos ypatumus⁴.

Emocijų veiksnys socialinių judėjimų analizėje plačiąja prasme siejamas su subjektyviuoju posūkiu, atsigrežiančiu į kultūros politiką,

¹ Straipsnis parengtas magistro darbo pagrindu: Neringa Mataitytė, „Emocijų vaidmuo mobilizuojant visuomenę kovai su klimato kaita: emocinės būsenos konstravimas įkvepiant masinį judėjimą“ (Magistro baigiamas darbas, Vilniaus universitetas, 2020).

² Emma Hutchison ir Roland Bleiker, „Theorizing Emotions in World Politics“, *International Theory* 11, no. 3 (2014): 491–514, <https://doi.org/10.1017/S1752971914000232>.

³ Kennet Lynggaard, „Methodological Challenges in the Study of Emotions in Politics and How to Deal With Them“, *Political Psychology* 40, no. 6 (2019): 1201–1215, <https://doi.org/10.1111/pops.12636>.

⁴ Roland Bleiker ir Emma Hutchinson, „Fear no More: Emotions and World Politics“, *Review of International Studies*, 34 (2008), 115–135, <https://pdfs.semanticscholar.org/2600/bde6d2925a8ac3ec1812bb5461c3a5dfd43b.pdf>.

asmeninių ir subjektyvių, tokių kaip emocijos, veiksnių nagrinėjimą⁵. Kultūriniu posūkiu pavadintoje paradigmoje iškeliama kalbos ir diskurso reikšmė formuojant tapatybes, konstruojant naratyvus ir emocijas būsenas. Prie šio tyrimo lauko aktyviai prisidėję Jeffas Goodwinas, Jamesas M. Jasperas ir Francesca Polletta pateikia nemažai teorinių atspirties taškų bei emocijų konceptualizavimo socialiniuose judėjimuose būdų⁶. Pavyzdžiui, analizuoti emocijas siūloma išskirstant jas į atskiras kategorijas: reflektyviosios, afektai, moralinės emocijos ir nuotaikos; arba abipuses ir bendrąsias emocijas. Visgi autoriai pažymi, kad emocijų ir socialinių judėjimų analizei trūksta aiškesnės struktūros ir organizuotumo⁷. Problemą spręsti Jeffas Goodwinas ir Jamesas M. Jasperas išskiria šių veiksnių sąveikos kontekstus, kuriuose būtų atskleidžiamas emocijų vaidmuo: įtraukimas, vidinė dinamika ir išorinė dinamika⁸. Šiuo atveju pasirinkto Gretos Thunberg judėjimo analizėje siekiama atskleisti emocijų reikšmę mobilizacijos procesuose, tad tyrimas papildytų įtraukimo kontekste nagrinėjamą judėjimų ir emocijų sąveiką.

Gretos Thunberg įkvėpta mobilizacija kovai su klimato kaita tapo išskirtiniu atveju dėl didelio pasaulio bendruomenės įsitraukimo, žiniasklaidos dėmesio ir pasaulio politinio elito veiksmų, kurie leidžia jaunajai kartai aktyviau įsitraukti į šios problemos sprendimą tarptautinėse institucijose ir politinių lyderių susitikimuose. Moksleivės įkvėptas judėjimas už kovą su klimato kaita subūrė daugiau nei 1,6 mln. žmonių dviejuose tūkstančiuose skirtingų pasaulio vietų, vėliau Thunberg buvo išrinkta *Times* metų žmogumi, o 2020 m. taip pat buvo nominuota Nobelio taikos premijai⁹. *Fridays for Future*

⁵ Jean-Pierre Reed, „Social Movement Subjectivity: Culture, Emotions, and Stories“, *Critical Sociology* 41, no. 6 (2015), 935–950, <https://doi.org/10.1177/0896920514524607>.

⁶ Jeff Goodwin, James M. Jasper ir Francesca Polletta, eds., *Passionate Politics: Emotions and Social Movements* (Illinois: University of Chicago Press, 2001).

⁷ Jeff Goodwin ir James M. Jasper, „Emotions and Social Movements“, in *Handbook of the Sociology of Emotions*, eds. Jan Stets, Jonathan H. Turner (Boston: Springer, 2006), 611–635, https://doi.org/10.1007/978-0-387-30715-2_27.

⁸ Goodwin Jasper, „Emotions and Social Movements“, 611–635.

⁹ Safia Samee Ali ir Elizabeth Chuck, „Greta Thunberg is Time’s 2019 Person of the Year“, *NBC News*, 2019, <https://www.nbcnews.com/news/us-news/greta-thunberg-time-s-2019-person-year-n1099396>.

tapo žinomiausiu šių laikų protesto prieš klimato kaitą simboliu, kurį plačiai aptaria žiniasklaida, žymūs visuomenės veikėjai ir politiniai lyderiai, o tarptautinę bendruomenę sujaudinusios jaunosios aktyvistės kalbos jau spėjo nugulti knygoje „*No one is too small to make a difference*“¹⁰. Gretos Thunberg kalbų rinkinį išleidusi išymi Penguin leidykla Gretą pristato kaip jaunosios kartos balsą, transliuojantį istoriją keičiančias ir unikalias kalbas, kurios įprastai būna pripildytos emocijų, jautrių žinučių, pikto veido išraiškų ir ašarų.

Mokslinėje literatūroje Thunberg atvejis plačiau nagrinėjamas jaunosios kartos politinio dalyvavimo ir socialinio teisingumo kontekste. Vaikų politinio dalyvavimo ir balsavimo klausimą tiria Katharine Silbaugh straipsnyje „Developmental Justice and Voting Age“, Thunberg atvejį pateikdama kaip kovos už socialinį teisingumą ir vaikų teisę į saugią ateitį pavyzdį¹¹. Harriet Thew, Luce Middlemiss ir Jouni Paavola straipsnyje „Youth is not a political position”: Exploring Justice Claims-making in the UN Climate Change Negotiations“ tiria jaunimo politinio dalyvavimo ryšį su socialinio teisingumo ir galingos formomis¹². Straipsnyje nagrinėjami tradiciniai formalūs jaunimo politinio dalyvavimo mechanizmai, tačiau Thunberg įkvėptas judėjimas išskiriamas kaip beprecedentė ir svarbi jaunimo politinio atstovavimo forma, kuri gali būti kur kas veiksmingesnė nei tradiciniai jaunimo atstovavimo mechanizmai. Arita Holmberg ir Aida Alvinus remiasi Thunberg atveju tirdamos vaikų pasipriešinimą politinei sistemai kaip naują fenomeną¹³. Pažymima, kad Thunberg inicijuotas

¹⁰ *No One is Too Small to Make a Difference*, Penguin, 2019, <https://www.penguin.co.uk/books/315/315787/no-one-is-too-small-to-make-a-difference/9780141992716.html>.

¹¹ Katharine Baird Silbaugh, „Developmental Justice and Voting Age“, *Fordham Urban Law Journal* 47, no. 2 (2020), <https://ssrn.com/abstract=3561706>.

¹² Harriet Thew, Luce Middlemiss ir Jouni Paavola, „Youth is not a Political Position: Exploring Justice Claims-making in the UN Climate Change Negotiations“, *Global Environmental Change* 61 (2020), <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2020.102036>.

¹³ Arita Holmberg ir Aida Alvinus, „Children’s Protest in Relation to the Climate Emergency: A Qualitative Study on a New Form of Resistance Promoting Political and Social Change“, *Childhood* 27, no. 1 (2019): 78–92, <https://doi.org/10.1177%2F0907568219879970>.

judėjimas padeda formuotis naujai pažangiai protestų formai, kurios pagrindinis bruožas – abstraktumas, t. y. apimamos plačios tikslinės grupės ir platūs jų interesai. Lietuvos tyrimų lauke Thunberg atvejis nėra nuodugniau ištirtas, daugiau aptariamai kiti su klimato kaita susiję reiškiniai. Pavyzdžiui, Aistės Balžekienės, Agnės Budžytės ir Audronės Telešienės tyrime pristatomi Lietuvos gyventojų požiūriai į klimato kaitą ir energijos gamybos šaltinius, atskleidę, jog Lietuvos gyventojai klimato kaitą supranta labiau kaip globalią, o ne kaip lokalią problemą, tačiau pripažįsta jos reikšmę¹⁴. Justas Kažys straipsnyje apie klimato kaitos problematiką lietuviškame internete atskleidė Lietuvos visuomenės informavimo spragas¹⁵. Tyrimas parodė, kad daugiausia informacijos apie klimato kaitą lietuviai ieško nekokybiškuose ir pasenusią informaciją pristatančiuose šaltiniuose. Socialinių judėjimų reikšmę formuojant supratimą ir diskursą apie klimato kaitą nagrinėja Andrew Jamisonas ir Leonardas Rinkevičius¹⁶. Straipsnyje atskleidžiamos su klimato kaita susijusių globalių judėjimų ištakos ir parodoma, kaip jie formuoja skirtingą šios problemos supratimą ir klimato kaitos diskursą¹⁷.

Matyti, kad visuomenėje nuo emocijų neatsiejamas Thunberg judėjimas prieš klimato kaitą mokslinėje literatūroje nagrinėjamas labiau iš politinio atstovavimo perspektyvos arba plačios klimato kaitos problematikos, per daug nesiejant jo su emocijų veiksmu. Visgi pastarasis čia tampa labai svarbus tiek dėl emocijų Thunberg kalbų, tiek dėl jautrių visuomenės ir politinio elito reakcijų. Tad anlizuojant

¹⁴ Aistė Balžekienė, Agnė Budžytė ir Audronė Telešienė, *Lietuvos gyventojų požiūriai į klimato kaitą ir energijos gamybos šaltinius* (Kaunas: Technologija, 2020), <https://www.ebooks.ktu.lt/einfo/1519/lietuvos-gyventoju-poziruiai-i-klimato-kaita-ir-energijos-gamybos-saltinius-trumpoji-tyrimo-rezultatu-ataskaita/>.

¹⁵ Justas Kažys, „Klimato kaitos aspektai lietuviškame internete: ką galima sužinoti iš bendros statistinės informacijos“, *Geologija. Geografija* 3, no. 1 (2017): 37–54, <https://doi.org/10.6001/geol-geogr.v3i1.3468>.

¹⁶ Andrew Jamison ir Leonardas Rinkevičius, „Socialinių judėjimų vaidmuo formuojant viešąjį klimato kaitos diskursą ir žinojimą“, *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 27, no. 2 (2010): 166–185, <https://doi.org/10.15388/SocMintVei.2010.2.6112>.

¹⁷ Jamison, Rinkevičius, „Socialinių judėjimų vaidmuo“, 179–181.

Fridays for Future atvejį atsiveria erdvė plėsti tarptautinius visuomeninių judėjimų aiškinimus, įtraukiant emocijų veiksnį. Tikėtina, kad tokio pavyzdžio tyrimas siejant jį su naujuoju „emocijų posūkiu“ ir socialinių judėjimų teorijomis ne tik prisidėtų papildant Thunberg atvejo lauką, bet ir duotų naujų atspirties taškų emocijų analizei tarptautinėje politikoje. Aptarta tyrimų kryptis kviečia susimąstyti, kaip staigią ir didelio masto mobilizaciją galėtų paaiškinti tam tikrų emocijų konstravimas, kuris galėjo svariai prisidėti prie šio unikalaus įvykio eigos. Čia kyla klausimas, kaip buvo kuriama palanki emocijinė aplinka Gretos Thunberg atveju, paskatinusi visuomenės mobilizaciją sprendžiant klimato kaitos problemą.

Šiame straipsnyje siekiama išsiaiškinti, kaip Gretos Thunberg veiksmas kūrė kolektyvinę emocijinę būseną, paskatinusią masinę mobilizaciją kovai su klimato kaita ir kaip ši būseną tapo kolektyvinė, t. y. kaip ir kokios emocijos buvo kolektyvizuotos. Antra, keliamas tikslas atskleisti, kaip ši kolektyvinė emocijinė būseną paaiškina klimato kaitos judėjimo kontekste besiformuojantį tarptautinės visuomenės bendrumą. Daroma prielaida, kad mobilizaciją paskatinusios emocijos yra ne instinktyviai kylančios reakcijos, o galėjo būti konstruojamos aplinkos ir jos veikėjų sąveikos, tad teorinių atspirties taškų bus ieškoma konstruktyvistinės prieigos modeliuose. Emocijas tarptautiniuose santykiuose nagrinėjančiuose tyrimuose pripažįstama diskurso analizės svarba ir naudojami įvairūs jos modeliai¹⁸. Diskurso analizė bus taikoma ir šiuo atveju, siekiant ieškoti emocijų apraiškų judėjimo lyderės kalbose.

Straipsnyje pirmiausia bus pateikiami pagrindiniai teoriniai atspirties taškai, tada pristatomas empirinis atvejis ir jo sąsajos su pasirinktais teoriniais modeliais. Duomenų analizės etape bus atliekama Thunberg kalbų diskurso analizė taikant Simono Koschuto emocinio diskurso analizės modelį. Galiausiai pateikiami surinkti duomenys,

¹⁸ Maeva Clement ir Eric Sangar, eds., *Researching Emotions in International Relations: Methodological Perspectives on the Emotional Turn* (London: Palgrave Macmillan: Cham, 2018), <https://doi.org/10.1007/978-3-319-65575-8>.

jų interpretacija remiantis teorijomis ir pateikiamos išvados bei implikacijos ateities tyrimams.

1. Kolektyvinės emocijos tarptautiniuose santykiuose ir socialiniuose judėjimuose

Konstruktivizmu besiremiančiuose tyrimuose išryškėja Neta'os C. Crawford emocijų samprata tarptautiniuose santykiuose¹⁹. Mokslininkė politines emocijas apibrėžia kaip „jausmus, kurie yra pajaučiami individualiai, tačiau jausmams bei emocijoms suteikiama reikšmė ir iš to kylantys veiksmai yra kognityviškai ir kultūriškai konstruojami“²⁰. Čia daroma prielaida, kad emocijos ne tik paaiškina individų suvokimus, elgseną, bet ir gali kolektyvizuoti grupės lygmeniu ir skatinti tam tikrą politinį veiksma. Toks apibrėžimas leidžia grupės veiksmus, pasirinktu atveju įsitraukimą į visuomeninį judėjimą, aiškinti siejant juos su tokį rezultatą lemiančia emocine aplinka, kuri yra kuriama struktūriniu lygmeniu.

Siekiant pritaikyti šį emocijų apibrėžimą klimato kaitos judėjimo atvejo kontekste, reikia papildomų teorinių atspirties taškų, susijusių su socialinių judėjimų analize ir kolektyvinėmis emocijomis. Tam naudojamos Jameso M. Jaspero idėjos apie emocijų ir socialinių judėjimų sąveiką bei Sarah Ahmed emocijų kultūrinės politikos ir konstruktyvios prigimties teorija. Pirmasis padės nusimatyti konkrečių emocijų vaidmenį tiriamo atvejo kontekste, o Ahmed teorija leis atskleisti emocijų kolektyvizacijos procesą ir jo reikšmę mobilizuojamų grupių sąveikai.

Jaspero afektyvių ir reaktyvių emocijų socialiniuose judėjimuose modelis parodo specifinių emocijų reikšmę mobilizuojant visuomenę

¹⁹ Emma Hutchinson, „Why Study Emotions in International Relations“, *E-International Relations* (2018): 1–4, <https://www.e-ir.info/2018/03/08/why-study-emotions-in-international-relations/>.

²⁰ Neta C. Crawford, „The Passion of World Politics: Propositions on Emotion and Emotional Relationships“, *International Security* 24, no. 4 (2000): 116–156, <http://www.jstor.org/stable/2539317>.

įvairiems protestams²¹. Čia viena esminių prielaidų yra tai, jog emocijos protestuose ir socialiniuose judėjimuose veikia ne tik kaip neracionalios refleksyvios individų būsenos, bet ir siejasi su konkrečiais tikslais ir kurstoma motyvacija mobilizuotis. Pasak Jaspero, kiekvienas judėjimas turi savo kontekstą atspindinčias specifines emocijas, kurios kyla reaguojant į įvykių metu atsirandančią informaciją ir besiformuojančius grupės ryšius. Modelis remiasi emocijų suvokimu, kaip tam tikro judėjimo kultūros dalimi, per kurią reiškiasi socialinis gyvenimas.

Jasperas taip pat atsispiria nuo prielaidos, kad individai yra socializuojami arba nesocializuojami patirti tam tikrus jausmus taip, kaip yra socializuojami perimti kultūrinės normos ir įvairias praktikas²². Kitaip tariant, žmonės per tam tikrą aplinką ir sąveiką su kitais veikėjais patiria specifines emocijas ir jausmus, kurie gali lemti jų mąstymą bei veiksmus. Kaip teigia autorius, emocijos yra ne tik atsakas į mus supančius įvykius, bet ir gali formuoti veikėjo tikslus ir skatinti jį įsitraukti į tam tikrą veiksmą²³. Toks apibrėžimas taip pat siejasi su darbe naudojamu Crawford emocijų, kaip socialiai ir kultūriškai konstruojamos būsenos, apibrėžimu²⁴. Kita Jaspero modelio prielaida teigia, kad emocijos yra perimamos iš grupės ir kontroliuojamos jos narių socialinės sąveikos²⁵. Čia kyla mintis, kad per šias grupės sąveikas cirkuliuojanti emocija sieja individus ir nuteikia juos mobilizuotis. Taigi Jaspero teorinis modelis, jungiantis emocijas ir socialinius judėjimus, leidžia išskirti specifines tiriamam judėjimui emocijas ir paaiškinti jų veikimą, t. y. kas sukelia tam tikrą emociją tiriamo protesto atveju ir kaip ši emocija pasklinda visuomenėje. Tačiau čia reikalingas papildomas teorinis atspirties taškas, interpretuojantis svarbesnį kolektyvizuojamų emocijų vaidmenį.

²¹ James M. Jasper, „The Emotions of Protest: Affective and Reactive Emotions in and around Social Movements“, *Sociological Forum* 13, no. 3 (1998): 397–424, <https://doi.org/10.1023/A:1022175308081>.

²² Jasper, „The Emotions of Protest“, 400.

²³ Ibid.

²⁴ Crawford, „The Passion of World Politics“, 123–125.

²⁵ Goodwin, Jasper ir Polletta, eds., *Passionate Politics*, 1–27.

Sarah Ahmed teorija pabrėžia būtent kolektyvinių emocijų reikšmę ir aiškina jų veikimą grupėse. Tiriamu atveju teorija padėtų interpretuoti, kaip individualiai kylančios emocijos įgyja papildomą vaidmenį grupėse ir skatina jų narių bendrumą bei politinį veiksma. Vadinasi, Jaspero modelis taikomas išskiriant specifinių emocijų reikšmę socialiniuose judėjimuose, o Ahmed teorija padės atskleisti, kaip šios specifinės emocijos kolektyvizuojasi ir veikia grupinių lygmeniu. Teorines prieigas sujungia pamatinė prielaida dėl emocijų kultūrinės prigimties: emocijos yra kultūriškai formuojamos individams sąveikaujant specifinio politinio įvykio kontekste²⁶.

Ahmed teorijoje teigiama, kad emocijos yra kultūrinės praktikos, t. y. reiškiasi ir formuojasi vykstant individų sąveikai ir per grupinius veiksmus²⁷. Emocija gali skatinti politinį veiksma ne tik kildama individualiai, bet ir grupėje, kurioje dėl socialinių sąveikų kolektyvinė emocija vis labiau stiprėja ir įgyja papildomą vaidmenį formuojant grupės mąstymą ir veiksmus. Specifinės emocijos cirkuliacija tam tikro įvykio kontekste suburia individus į savotiškas bendruomenes ir atskiria nuo kitų grupių, todėl čia itin svarbi tampa *mes-kiti* perskyra. Ahmed pažymi, kad tam tikros emocijos cirkuliacija padeda formuoti specifinį *savijų* ir *kitų* grupės suvokimą²⁸. Šią teoriją mokslininkė plėtoja nagrinėdama susipriešinimą tarp skirtingų visuomenės grupių, pavyzdžiui, rasinės ar lytinės diskriminacijos atvejai²⁹. Čia pateikiama interpretacija, kaip, perduodant meilės ar neapykantos emocijas vykstant socialinėms ir kultūrinėms individų sąveikoms, gali stiprėti grupių susipriešinimas. Emocijos, nors ir kyla individualiai, sąveikaujant individams gali įgyti papildomą vaidmenį ir struktūruoti grupių požiūrius bei elgseną.

Taip išplečiamas aiškinimas, kaip emocijos nusako ne pavienių individų būsenas, o grupių požiūrius ir elgseną. Vadinasi, kolekty-

²⁶ Sara Ahmed, *The Cultural Politics of Emotion* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 2014), <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1g09x4q>.

²⁷ Ahmed, *The Cultural Politics*, 1–20.

²⁸ *Ibid.*, 42–61.

²⁹ *Ibid.*, 42–61, 168–190.

vinės emocijos tampa papildomu veiksmu suprantant politinius reiškinius ir įvykius, tačiau čia svarbu jas suvokti kaip struktūrinę galią ir analizuoti jų vaidmenį kolektyviniu lygmeniu. Nors kultūrinės emocijų politikos teoriją Ahmed kuria interpretuodama visuomenės grupių susipriešinimą ir nacionalinių identitetų formavimą, ją taip pat galima taikyti aiškinant kolektyvinių emocijų pagrindu kylančią grupių elgseną tarptautinėje bendruomenėje.

1.1. Gretos Thunberg judėjimas prieš klimato kaitą: kolektyvinės emocijos kaip mobilizacinė galia

Teoriniuose modeliuose išryškėja esminė prielaida, kad specifinė emocinė aplinka gali būti kuriama, o pati emocija yra ne tik automatiškai kylantis individualus fizinis jausmas, bet ir grupėse vyraujanti kolektyvinė būseną³⁰. Kaip teigia Jasperas, visuomeniniuose judėjimuose kylančios emocijos yra per aplinką ir socialines sąveikas sukeliama reakcijų rinkiniai. Emocijos pirmiausia skirstomos į afektyvias ir reaktyvias, o jų pasireiškimas – į vidinį ir išorinį kontekstus. Pasak autoriaus, lyderiai judėjimus mobilizuoja cirkuliuodami emocijas, kurios atspindi judėjimo problematiką ir skatina mobilizacines nuotaikas³¹. Vadinas, galima daryti prielaidą, kad klimato kaitos judėjimą iš esmės paskatino Gretos Thunberg veiksmų kuriama kolektyvinė emocinė aplinka, sudariusi sąlygas didelio masto globaliai mobilizacijai ir naujų veikėjų įtraukimui į šios problemos sprendimą. Thunberg tapo žinomiausia klimato kaitos aktyviste ir jaunosios kartos „balsu“ kalbant apie šią grėsmę tarptautinėse institucijose ir aukšto lygmens susitikimuose, kuris galiausiai ėmė atstovauti ne tik jaunimui, bet ir plačiajai pasaulio visuomenei.

Pirmoje Jaspero modelio dalyje išskiriamos judėjimui specifinės emocijos, kurių pagrindu formuojamas individų supratimas apie problemą³². Jasperas aplinkos apsaugos iššūkius mini prie baimės apraiškų,

³⁰ Jasper, „The Emotions of Protests“, 397–424.

³¹ Ibid.

³² Ibid., 411.

esama ir kitų baimės, nerimo ar vilties emocijų būsenų įtakos nagrinėjant visuomenės požiūrius į klimato kaitos problemą ar paramos ją sprendžiančioms politikoms tyrimų. Pavyzdžiui, Danielis A. Chapmanas, Brianas Lickelis ir Ezra M. Markowitzius nagrinėja baimės ir nerimo emocijų naudojimą formuojant komunikacijos strategijas, susijusias su klimato kaitos problema³³. Antroji modelio dalis siejama su priešastiniais mechanizmais, kurie, pasak Jaspero, gali paaiškinti socialinių judėjimų kilmę ir egzistavimą³⁴. Pirmasis mechanizmas yra moraliniai šokai, kylantys dėl sukrečiančių įvykių, pavyzdžiui, branduolinių incidentai, teroristiniai išpuoliai. Antrasis – kaltė ir jos priskyrimas tam tikriems veikėjams tiek dėl pasireiškusio įvykio, tiek dėl keliamos problemos ignoravimo ar netinkamų sprendimų. Trečiasis priešastinis mechanizmas yra vieningas problemos rėminimas, reiškiantis specifinę problemos suvokimo perdavimą plačiajai visuomenei. Vėliau eina kolektyvinis identitetas, vienijantis judėjimo narius ištikimybės, prisirišimo ir bendrų ritualų pagrindais. Galiausiai išskiriamas kognityvinio išlaisvinimo mechanizmas, paremtas idėjomis ir viltimis apie galimybę pasiekti tikslą manipuluojant įrodymais, kad dalis to tikslo yra pasiekta. Remiantis Jaspero teoriniu modeliu, Gretos Thunberg judėjimo analizė turėtų atskleisti, kokios specifinės emocijos šiuo atveju išryškėja ir kurio priešastinio mechanizmo pagrindu yra vienijamas judėjimas.

Sarah Ahmed teorijoje pirmiausia pabrėžiama kolektyvinių emocijų reikšmė ir struktūrinis efektas visuomenėje³⁵. Tiriamu atveju teorija leis interpretuoti, kaip G. Thunberg judėjimo kontekste individualiai sukeltos emocijos subūrė individus į grupę ir kaip paveikė tarptautinę visuomenę. Čia emocijos veikia kaip struktūrinė galia, struktūruojanti individus į grupes ir formuodama jų politinį veiksmą. Nuo kultūrinės emocijų politikos teorijos neatsiejama kalba ir diskursas, kuriuo grupėse yra perduodamos emocinės būsenos ir jų pagrindu formuojami

³³ Daniel A. Chapman, Brian Lickel ir Ezra M. Morkowitz, „Reassessing Emotions in Climate Change Communication“, *Nature Climate Change* 7 (2017): 850–852, <https://doi.org/10.1038/s41558-017-0021-9>.

³⁴ Jasper, „The Emotions of Protests“, 408–416.

³⁵ Ahmed, *The Cultural Politics*, 1–20.

suvokimai apie *kitų* grupes³⁶. Ahmed pabrėžia, jog tam tikrų žodžių kartojimas sukelia specifines emocines reakcijas, kurios savaime stiprėja matant jų apraiškas kituose individuose ir taip veda į kolektyvinį veiksma³⁷. Per kalbą yra perduodamos emocijos ir formuojamos jų reikšmės, tačiau būtent grupėse sąveikaujant individams specifinių emocijų cirkuliacija gali tapti dar intensyvesnė ir suburti juos į panašiai mąstančią ir besielgiančią bendruomenę. Kalba tampa įrankiu, padedančiu atskleisti kultūrinę ir socialinę emocijų prigimtį bei parodyti jų, kaip struktūrinės galios, reikšmę. Vadinas, analizuojant G. Thunberg judėjimo mobilizaciją emociniu pagrindu svarbu atkreipti dėmesį į šio įvykio kontekste cirkuliuojamą diskursą ir per kalbą kuriamas reikšmes. Remiantis teorija galima daryti prielaidą, kad būtent per kalbą bus formuojama ir stiprinama judėjimui palanki emocinė būsena.

Klimato kaitos judėjimas visuomenėje ir žiniasklaidoje dažniausiai aptariamas remiantis jo lyderės Gretos Thunberg pasisakymais bei kalbomis, pasakytomis įvairiose institucijose, pavyzdžiui, Jungtinėse Tautose, Europos Parlamente, oficialiuose susitikimuose, tokiuose kaip Pasaulio ekonomikos forumas, ir laisvo formato aplinkoje – televizijos laidose ar reklaminiuose vaizdo įrašuose. Diskurso analizės reikšmė taip pat pabrėžiama emocijas tarptautiniuose santykiuose nagrinėjančiuose tyrimuose, kur teigiama, kad diskursas reprezentuoja kolektyvines emocijas ir jų apraiškas³⁸. Tad diskursyvi prieiga čia tampa vienu pagrindinių atspirties taškų, leidžiančių apčiuopti emocijų reiškimąsi ir interpretuoti jų kurtomą efektą kolektyviniu lygmeniu³⁹. Tai leidžia daryti prielaidą, kad judėjimą inspironuojanti emocinė aplinka daugiausia ir bus formuojama būtent per lyderės kalbas, vartojamas frazes ir ten užkoduotus motyvus.

³⁶ Ahmed, *The Cultural Politics*, 20–41.

³⁷ *Ibid.*, 62.

³⁸ Emma Hutchinson, *Affective Communities in World Politics* (Cambridge: Cambridge University Press, 2016), 111–152, <https://doi.org/10.1017/CBO9781316154670>.

³⁹ Johanna K. Moisander, Heidi Hirsto ir Kathryn M. Fahy, „Emotions in Institutional Work: A Discursive Perspective“, *Organization Studies* 37, no. 7 (2016): 963–990. <https://doi.org/10.1177/0170840615613377>.

2. Metodologija

Straipsnyje naudojamosi Simono Koschuto emocijų diskurso analizės modeliu (angl. *Emotion discourse analysis (EDA)*), analizuojančiu emocinį potencialą ir emocionalizuojančius efektus politiniame diskurse⁴⁰. Koschutas pažymi, kad emocijų diskursas gali būti strategiškai naudojamas kuriant socialines hierarchijas, pavyzdžiui, priskiriant pagyrimus arba kaltę dėl veiksmų⁴¹. Autorius emocijas taip pat suvokia kaip socialiai konstruojamus reikšmių atspindžius, besisiejiančius su identitetu ir galia. Išnagrinėjus diskursą per modelyje siūlomus tris etapus, tekste turėtų būti parodoma, kaip į diskursą integruotos emocijos atskleidžia kalbėtojo motyvus, požiūrius ir mobilizacinių veiksmų kurstymą.

Skiriami šie analizės etapai: 1) Tinkamų tekstų atranka. 2) Žodinių pasakymų, susijusių su emocijomis, paieška ir išdėstymas (tekstų emocinis potencialas). 3) Politinių efektų interpretavimas ir kontekstualizavimas (tekstų emocionalizuojantys efektai).

Nagrinėjamo judėjimo atveju itin ryškios tampa Thunberg oficialiosios kalbos tarptautinėse institucijose ir susitikimuose, pavyzdžiui, Jungtinėse Tautose, Europos Parlamente, Pasaulio ekonomikos forume. Čia lyderės kreipimasis į pasaulio politinį elitą susilaukia išskirtinio žiniasklaidos ir populiarių visuomenės veikėjų dėmesio, o paskui įprastai pasirodo skambias Thunberg frazes pažymintys žiniasklaidos straipsniai, pasisakymai socialiniuose tinkluose ir diskusijos televizijos laidose. Pagrindinis dėmesys analizėje bus kreipiamas būtent į oficialiąsias judėjimo lyderės kalbas, o šalia jų taip pat bus nagrinėjami kiti G. Thunberg pasisakymai – judėjimo reklaminė vaizdo medžiaga, pramoginio tipo televizijos laidos ir interviu.

Simonas Koschutas pabrėžia, kad lūžiniais momentais ar svarbiais formatais pasakytos kalbos tampa svarbiausiais atspirties taš-

⁴⁰ Simon Koschut, „Speaking from the Heart: Emotion Discourse Analysis in International Relations“, in *Researching Emotions in International Relations: Methodological Perspectives on the Emotional Turn*, ed. Maeva Clement, Eric Sangar (London: Palgrave Macmillan, 2017), 277–301, <https://doi.org/10.1007/978-3-319-65575-8>.

⁴¹ Koschut, „Speaking from the Heart“, 288.

kais ir gairėmis, nes tokiais atvejais veikėjui atsidaro platforma siųsti stipriausias emocines žinutes. Būtent todėl analizėje pirmiausia atsispiriama nuo tarptautinėse institucijose ir susitikimuose pasakytų Gretos kalbų. Atsižvelgiant į tai, tyrime analizuojama 13 kalbų, pasakytų šio judėjimo iniciatorės Gretos Thunberg (žr. priedą), o ją aptariančių žiniasklaidos atstovų ar kitų visuomenės veikėjų pasisakymai į analizę nebus įtraukiami.

3. Emocinio diskurso analizė

3.1. Tekstų emocinis žemėlapis: emocinio potencialo ir analizės komponentų apibrėžimas

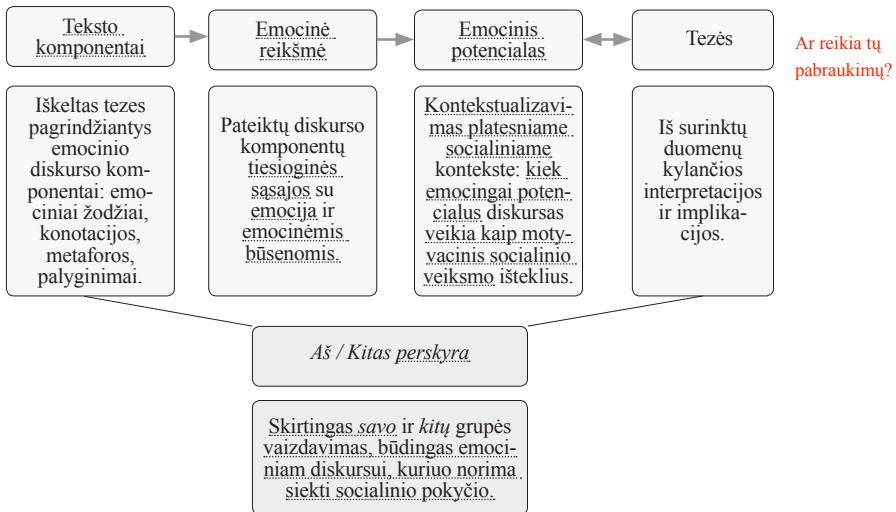
Pirmajame etape siekiama parodyti, kokia „emocinė reikšmė“ yra siejama su specifiniais teksto komponentais ir ką jie implikuoja tekste keliamam klausimui. Taip užčiuopiamas lyderės kalbomis perduodamas emocinis potencialas, formuojantis specifinę visuomenės emocinę būseną klimato kaitos klausimu.

Koschutas siūlo naudoti šiuos emocinį potencialą atskleidžiančius įrankius: 1) emocinius žodžius; 2) konotacijas; 3) metaforas; 4) palyginimus ir analogijas. Pirmajai grupei priskiriami tiesiogiai su emocijomis besisiejantys žodžiai – *baimė, pyktis, meilė, neapykanta* ir t. t. Konotacijos emocinį potencialą atskleidžia per afektyviai „įkrautus“ žodžius, t. y. turi tam tikrą teigiamą arba neigiamą reikšmę ir dėl to klausytojui neišvengiamai sukelia emociją, pavyzdžiui, *genocidas, teroristas, draudimas*. Prie konotacijų priskiriami ir lingvistiniai žymikliai, kurie dažniausiai pabrėžia laiką arba intensyvumą, pavyzdžiui, *niekada nesibaigiantis, stipriai, labai, įspūdingai*. Tokie žodžiai, pasak Koschuto, padeda parodyti tam tikro pasakymo emocinę vertę, todėl didelį emocinį potencialą turinčios viešosios kalbos turėtų pasižymėti gausiu tokių lingvistinių žymiklių vartojimu⁴². Galiausiai, metaforos, palyginimai ir analogijos suteikia diskursui vaizdingumo, kuris

⁴² Koschut, „Speaking from the Heart“, 284.

yra vienas esminių emocingos kalbos komponentų⁴³. Tad, nagrinėjant Gretos Thunberg kalbas ir apibrėžiant jose slypintį emocinį potencialą, analizėje ieškoma šių modelyje išryškinamų teksto komponentų, siejant juos su tam tikromis emocinėmis reikšmėmis.

Kita svarbi šio etapo dalis yra *mes-kiti* perskyra, išryškėjanti kalbėtoju apibrėžiant *savo* (judėjimo dalyvių ar jos potencialių narių grupę) ir *kity* grupę (prieš kuriuos mėginama sukilti ir iš kurių siekiama kažko išsireikalauti). Būtent šioje perskyroje gali reikštis daug emocinio potencialo, nes, siekiant patraukti visuomenę į *savų* pusę, o *kitiems* priskirti neigiamas konotacijas, emocijos padeda kurti specifinius šių grupių įvaizdžius ar skatinti grupių priešpriešą. Apibendrinant „emocinio žemėlapio“ išdėstymą ir apibrėžiant gaires duomenų interpretacijai, EDA modelio metodologines kryptis galima susisteminti pav. (žr. pav.), kuris bus naudojamas siejant tyrimo duomenis su teoriniais atspirties taškais.

Pav. Diskurso emocinio potencialo analizės gairės

⁴³ Koschut, „Speaking from the Heart“, 285.

Surinkti duomenys sisteminami ir išskirstomi pagal pirmiau aptartas emocinio diskurso analizės kategorijas: emociniai žodžiai, *sa- vęs-kito* perskyra, konotacijos ir vaizdingumas (metaforos, palyginimai), laiką ir intensyvumą pabrėžiantys lingvistiniai žymikliai.

Duomenų analizė atskleidžia, kad Thunberg kalbose akivaizdžiai išryškėja emocijos žinutės ir frazės. Lentelėje išskiriami daugiausia vartojami emociniai terminai ir pasakymai, suskirstant juos pagal metodologiniame modelyje nurodytus diskurso įrankius.

Lentelė. Thunberg kalbose išryškėję emociniai terminai ir frazės

Metodologinis įrankis	Daugiausia vartojami terminai ir pasakymai
Emociniai žodžiai	<i>Baimė; viltis / teikianti vilčių; meilė; pyktis; neapykanta; liūdesys; liūdnas.</i>
Teigiamos konotacijos	<i>Klimato teisingumas; vaikai; anūkai, jaunimas; bendradarbiavimas; vienyti kartu; veikti kartu; kovoti už ateitį; saugi ateitis.</i>
Neigiamos konotacijos	<i>Panika / panikuoti; masinis išnykimas; krizė; kritiška padėtis; žlugimas; nesėkmė; klaidos / klysti; nebrandūs; pavojus / pavojingi; grėsmė; neteisybė; vogti; sunaikinti.</i>
Laiko lingvistiniai žymikliai	<i>Greitas / greitai; senka laikas; staigiai / staigus; nepakanka laiko; neturime laiko.</i>
Intensyvumą pabrėžiantys lingvistiniai žymikliai	<i>Labai; ypatingai; vis dar galime sutaisyti; vis dar galime pakeisti.</i>
Metaforos	<i>Mūsų namai žlunga; mūsų namai dega; elgtis it namai degtų; beprotybės kelias; vogti ateitį.</i>
Palyginimai	<i>Elgiasi kaip išlepinti neatsakingi vaikai; gamta neveda derybų, su fizikos dėsniais negalime susitarti; kaip pilis, pastatyta smėlyje; taip paprasta, kad mažas vaikas suprastų.</i>

Surinkti duomenys rodo, kad Gretos Thunberg kalbose atpažinti tyrimo taikomo metodologinio modelio komponentai: gausiai vartojami vaizdingumo elementai (metaforos ir palyginimai), dažnai tiesiogiai referuojama į specifines emocijas ar savijautą, taip pat daug

intensyvumą ir laiką pabrėžiančių žodžių bei konotacijų ir emociingas asociacijas keliančių pasakymų. Vadinasi, galima teigti, kad judėjimo lyderės kalbos pasižymi emociniam diskursui būdingais bruožais ir yra pripildytos emocinio potencialo.

3.2. Emocinio potencialo kryptys: mes-kiti perskyra ir specifinis klimato kaitos problemos pateikimas

Toliau svarbu išsiaiškinti, kur kalbose slypintis potencialas yra nukreipiamas, t. y. koks kuriamas platesnis efektas auditorijai. Metodologinis modelis duomenų interpretacijai ir kontekstualizavimui pateikia šias kryptis: 1) *Savęs / Kito* perskyros ir identitetų aiškinimas, t. y. kaip vaizduojama *savijų* ir *kitų* grupės ir kiek intensyviai tai siekiama pabrėžti. 2) Kokie kuriami įvairių subjektų įvaizdžiai, t. y. sąmoningas tam tikrų dalykų perteikimas, vaizdavimas. Duomenys aprašomi pažymint, kaip yra vaizduojami su klimato kaitos problema susiję subjektai ir kaip šiame kontekste atsiskleidžia *mes-kiti* perskyra. Šie aspektai plėtojami siejant juos su kolektyvinės emocinės būsenos kurstymu tarptautinėje visuomenėje, kurį plačiau atskleisti leidžia tyrime taikomi teoriniai atspirties taškai.

Analizė atskleidžia, kad pateikiamas grėsmingas dabartinio momento paveikslas, kupinas neteisingumo, nerimo ir baimės. Aktyviai naudodama laiko lingvistinius žymiklius (pavyzdžiui, *per vėlu, greitai senka laikas*), nerimo emociją kurstančias konotacijas (pavyzdžiui, *krizė; panika*) ir metaforas (pavyzdžiui, *degantys namai; smėlio pilis*), lyderė kuria neatidėliotinumą, skubotumą ir baimės būseną visuomenėje. Šalia išskyla priešingas ateities paveikslas: kalbose ateičiai priskiriamos teigiamos emocijos ir konotacijos (pavyzdžiui, *viltinga, šviesi ateitis*), įkvepiančios neprarasti vilties ir tikėti pokyčiu. Pokytis vaizduojamas kaip gyvybiškai svarbus ir siejamas su visuomenės atsakomybe bei galimybėmis spręsti klimato kaitos problemą (*nėra kelio atgal; turime panikuoti, turime veikti*). Pristatant problemos sprendimą referuojama į sisteminį pokytį, iš esmės

keičiantį politinį elitą ar jo taikomas strategijas (pavyzdžiui, *viskas turi keistis; didelis pokytis*). Čia išryškėja *mes-kiti* perskyra, žyminti skirtį tarp teisingumo nusipelnusios visuomenės ir jai neatstovaujančio politinio elito (*politinis elitas elgiasi kaip nebrandūs vaikai; jūs mus nuviliate; mes jus stebėsime*). Kalbose matoma ir kartų perskyra: jaunajai kartai priskiriamos pozityvios konotacijos, referuojančios į saugią ateitį, meilę ir gailestį vaikams; iš vyresniosios kartos prašoma atsakomybės.

Visgi tiek jaunimas, tiek vyresnioji karta apibrėžiami kaip *savyjų* grupė, nusipelnusi teisingumo (pavyzdžiui, *kaltinimai dėl pavogtos ateities ir svajonių*). Čia daugiausia išskyla pozityvios konotacijos, jautrūs emociniai terminai ir pasakymai (*mes tik vaikai; vaikai nusipelnė saugios ateities*). Priešingos emocinės asociacijos keliamos politinio elito (*kitų grupės*) atžvilgiu: neteisybė, kaltė, pyktis, neatsakingumas. Formuojamas neigiamas politinio elito įvaizdis, kursantis visuomenės nepasitikėjimą ir nusivylimą. Negatyviomis konotacijomis ir palyginimais elitas vaizduojamas kaip neatsakingas ir neveiksnius (*nebrandūs vaikai, ignoruojate faktus, jūs nesate mūsų lyderiai*). Dažnai pasitelkiama ironija pabrėžia lyderių nebrandumą ir negebėjimą tinkamai spręsti klimato kaitos problemą, kuri yra svarbiausia ne tik vaikams, bet ir plačiajai visuomenei. Priešingas įvaizdis formuojamas *savyjų* grupei: saugios ateities nusipelnęs jaunimas ir savo vaikus mylinti bei atsakinga vyresnioji karta. Tokio supratimo perteikimui aktyviai naudojamos teigiamos konotacijos ir pozityvūs emociniai pasakymai.

Matyti, kad Thunberg kalbose aiškiai išskyla ne tik konkrečios emocijos, tokios kaip baimė, panika, nerimas, viltis, bet ir kiti jos emocinio diskurso bruožai – specifinių subjektų įvaizdžių kūrimas ir *aš-kito* perskyros tarp visuomenės ir politinio elito stiprinimas. *Dabartis* vaizduojama priskiriant jai nerimo ir panikos būsenas dėl intensyvėjančios klimato kaitos, o apie *ateitį* kalbama referuojant į viltį ir potencialias galimybes keisti situaciją. Skirtingo amžiaus kartos suvienijamos apeliuojant į vyresniųjų atsakomybę, meilę ir jautrumą. Iškeliamas skuboto, gyvybiškai svarbaus ir sisteminio pokyčio

poreikis, kurį turi įgyvendinti prieš politinį elitą sukilusi visuomenė. Svarbus tampa neteisybės jausmu paremtas problemos rėminimas, kuris naudojamas stiprinant *mes-kiti* perskyrą ir kuriant neigiamą politinio elito įvaizdį.

3.3. Duomenų interpretacija: emocinės bendruomenės formavimas reaktyvių emocijų pagrindu

Taikant EDA modelį galima pamatyti, jog G. Thunberg kalbose yra gausiai vartojami emocinio diskurso įrankiai – emociniai pasakymai, laiko ir intensyvumo lingvistiniai žymikliai, konotacijos, metaforos ir palyginimai. Pastarieji pripildo kalbas emocinio potencialo, kuris nukreipiamas formuojant specifinius su klimato kaitos problema susijusius subjektų įvaizdžius ir kuriant aiškią *mes-kiti* perskyrą tarp pasaulio visuomenės ir politinio elito. Taip naudojant emocinį diskursą mezgamas ryšys su auditorija ir kurstoma tam tikra visuomenės emocinė būseną, kuri yra palanki kalbėtojo siekiamiems tikslams įgyvendinti.

Prisimenant Jaspero modelį svarbu pabrėžti dvi jo sudedamąsias dalis: judėjimui būdingų specifinių emocijų pasireiškimą ir emociinius priežastinius mechanizmus. Abi modelio dalys remiasi prielaida, kad socialinių judėjimų kontekste kylančios emocijos yra socialiai sukeltų auditorijos reakcijų rinkiniai. Jie padeda kurti judėjimui palankią visuomenės būseną ir aktyvuoja emociniu pagrindu paremtus priežastinius mechanizmus. Teorinės prielaidos leidžia teigti, jog Thunberg kalbų skleidžiamos emocijos skatina formotis specifinius visuomenės reakcijų rinkinius, kurie yra palankūs organizuojamo judėjimo plėtrai. Iš surinktų duomenų matyti, kad lyderės diskurse labiausiai išryškėja baimės, nerimo, nusivylimo, pykčio ir vilties emocinės apraiškos, kurias Jasperas priskiria prie reaktyvių emocijų tipo. Taigi Thunberg atveju minėtos reaktyvios emocijos sudaro klimato kaitos judėjimui būdingą rinkinį reakcijų, kurias siekiama sukelti visuomenėje ir taip sudaryti pagrindą socialiniam veiksmui. Pasitelkus diskursą taip pat formuojami specifiniai klimato kaitos

aspektų įvaizdžiai – skatinama baimė ir nerimas dėl dabarties, viltis ir tikėjimas šviesesne ateitimi bei į politinį elitą nukreiptas pyktis ir nepasitikėjimas. Skleidžiamas klimato kaitos reakcijų rinkinys, paremtas baime, nerimu, pykčiu, nusivylimu ir viltimi, kursto panašią emocinę individų būseną, kuri dėl socialinių sąveikų yra perduodama aplinkoje. Vadinas, įvyksta teorijoje pažymima individų socializacija į grupę per emocinę savijautą: Thunberg diskurso keliamas reakcijų rinkinys skatina specifinę ir vienodą grupės emocinę būseną, nutiesiančią pagrindus stiprėjančiam bendrumo jausmui ir politiniam veiksmui.

Lyderės diskurso analizėje išryškėjusi *mes-kiti* perskyra ir politiniam elitui priskiriami neigiami įvaizdžiai leidžia teigti, kad nagrinėjamu atveju labiausiai matomi kaltės priskyrimo kitai grupei ir specifinio problemos rėminimo mechanizmai. Thunberg inspiruotą klimato kaitos judėjimą mobilizuoja grupėje formuojamas suvokimas, jog už susiklosčiusią padėtį yra atsakingi konkretūs asmenys – *kiti*, o *mūsų* grupė turi iš jų reikalauti atsakomybės ir skatinti esminį sistemos pokytį. Tai padaryti galima prisijungiant prie *Fridays for Future* judėjimo, protestuojant ir demonstruojant, kad su esama padėtimi nebebus taikstomasi. Čia nuosekliai iškyla antrasis priežastinis mechanizmas: specifinis problemos rėminimas, kuriuo siekiama perduoti visuomenei tam tikrą problemos suvokimą. Thunberg diskurso analizė parodo, kad problema pateikiama pabrėžiant neteisybę ir kurstant pasipiktinimo jausmą, tad išryškėja neteisingumo jausmu paremtas problemos rėminimas. Tokia teorijos ir surinktų duomenų sąsaja atskleidžia, jog stiprėjančią judėjimą prieš klimato kaitą padeda paaiškinti naudojantis emociniu diskursu formuojamas specifinis problemos suvokimas, paremtas neteisybe ir pykčiu politiniam elitui.

Taigi Jaspero teorija pagrindžia, kaip tam tikros emocijos įgyja reikšmę mobilizuojant pavienius asmenis protestuoti ir suvienija jų individualią emocinę būseną. O Ahmed teorija atskleidžia emocijų kolektyvizacijos procesą ir jų reikšmę formuojant grupės narių bendrumą. G. Thunberg diskurso analizės duomenys remiantis kultūrinės emocijų politikos teorija leidžia teigti, kad klimato kaitos pro-

teste kurstomos emocijos kolektyvizuojasi, stiprina judėjimo narių bendrumo jausmą ir taip kuria savotišką emocinę bendruomenę.

Tikslesnį bendruomenių formavimąsi kolektyvinių emocijų pagrindu leidžia interpretuoti Ahmed išskiriama afektyvių ekonomijų teorija. Čia emocijos suprantamos kaip kapitalo forma, reiškianti, jog emocijomis skatinamas afektas yra stiprinamas cirkuliuojant jį grupėse, tačiau nenugula ir nėra akumuliuojamas konkrečiame materialiam objekte (atskiruose individuose), t. y. išlieka kolektyvinio lygmens⁴⁴. Pažymima, kad cirkuliuodama grupėje emocija įgyja vis daugiau vertės, tačiau vertė, kaip kapitalas, nėra kaupiama, o toliau generuojama tarp emocijų objektų – tam tikroje grupėje. Taip siekiama dar labiau didinti emocinę vertę ir kurti stipresnį efektą objektams. Afektyvi emocijos vertė pasireiškia susijusiuose ženkluose (angl. *signs*), kuriuose matomos tos emocijos apraiškos, o cirkuliuojamos emocijos didėjančią vertę atskleidžia didėjantis tų ženklų skaičius. Gretos Thunberg diskurso analizė parodė, kad judėjimo lyderės kalbos yra pripildytos emocinio potencialo, pabrėžiančio pykčio emociją, taip pat nusivylimą politinio elito neveiksnumu ir negatyvaus šios grupės įvaizdžio formavimą. Afektyvių ekonomijų teorija leidžia teigti, jog šiuo atveju naudojamas emocinis diskursas skatina kolektyvinio pykčio formavimąsi ir cirkuliavimą G. Thunberg auditorijoje, kuris atsiskleidžia specifiniuose ženkluose – protestuose. Kalbose matomas dažnas referavimas į pykčio emociją, nusivylimą ir jų konotacijas skatina tokios būsenos cirkuliaciją tarp individų ir taip didina jos afektyvią vertę, kurią atskleidžia didėjantis protestų skaičius ir Thunberg inspiruoto judėjimo mastas⁴⁵.

Kita teorijos prielaida nurodo, kad *mes-kiti* perskyros pagrindu individai sulygiuojami į kolektyvinius darinius, iš kurių kyla panašiai besijaučiančios, mąstančios ir politiškai veikiančios bendruomenės. *Mes-kiti* perskyros pagrindu formuojami negatyvūs įvaizdžiai ir susijusios emocijos yra priskiriami *kitų* grupei, o pozityvios emocijos

⁴⁴ Ahmed, *The Cultural Politics*, 61.

⁴⁵ *Ibid.*, 74.

ir įvaizdžiai nukreipiami į *savyjų* grupę. Būtent tai išryškėjo Thunberg kalbose, kuriose, referuojant į *savyjų* grupę, diskurse iškeltamos teigiamos emocijos ir konotacijos, tokios kaip meilė ir viltis, o *kitiems* (politiniam elitui) – priskiriami neigiami įvaizdžiai ir neigiamos emocijinės reikšmės. Kaip ir numatoma afektyvių ekonomijų teorijoje, čia specifinės emocijos pagrindu formuojamas santykis su *kitų* grupė sulygiuoja individus į kolektyvinius darinius ir materializuojasi į savotišką bendruomenę, palaikančią G. Thunberg kovą su klimato kaita. Didėjantis protestų mastas parodo stiprėjančią pykčio emociją, kuri suburia lyderės idėjas palaikančius individus į panašiai apie klimato kaitą manančią bendruomenę.

Taigi svarbu pažymėti, kad šiuo atveju emocijų reikšmė matoma ne tik sukeliant reaktyvias individualias reakcijas, kaip pažymi Jaspero teorija. Jos įgyja didesnę vaidmenį kolektyviniu lygmeniu, nes individų sąveikoje emocijinė būseną yra dar labiau stiprinama ir jos pagrindu formuojama taip pat mąstanti ir veikianti emocijinė bendruomenė. Ahmed afektyvių ekonomijų teorija leidžia teigti, kad tokios bendruomenės susibūrimui ir egzistavimui reikalingos būtent kolektyvinės emocijos, priskiriamos ne konkrečiam individui, o perduodamos per grupės narių tarpusavio sąveikas. G. Thunberg atvejis parodo, kaip naudojamas emocinis diskursas perteikia kolektyvinę pyktį, įgyjantį efektą būtent grupės sąveikoje, kuriai stiprėjant individai struktūruojami į panašiai klimato kaitos problemą suprantančią ir veikiančią tarptautinę bendruomenę.

Išvados

Straipsnyje parodoma, kaip emociniu pagrindu buvo suvienytas išskirtinio masto visuomeninis judėjimas prieš klimato kaitą, emocijoms veikiant ne tik individualiu, bet ir kolektyviniu lygmeniu. Judėjimo iniciatorės Gretos Thunberg kalbų analizė taikant S. Koschuto emocinio diskurso modelį atskleidė, kad lyderės diskurse yra gausiai vartojami auditorijos emocijas kurstantys įrankiai, pademonstruojantys kalbose slypintį didelį emocijinį potencialą. Tekste remiamasi Jameso M. Jas-

pero emocijų ir socialinių judėjimų teorija, kuri leido daryti prielaidą, jog šis potencialas bus nukreiptas konstruojant specifinę visuomenės emocinę būseną ir sukeliant rinkinius judėjimui palankių reakcijų, nuteikiančių žmones įsitraukti į protestą. Ahmed kultūrinės emocijų politikos teorija padėjo paaiškinti, kaip individualiai sukeltos emocijos persikelia į kolektyvinį lygmenį, stiprina narių bendrumo jausmą ir didina visuomeninio judėjimo mastą. Surinkti duomenys ir jų analizė remiantis šiomis teorijomis leidžia daryti kelias išvadas ir atsakyti į straipsnyje keliamą klausimą, kaip buvo konstruojama palanki emocinė aplinka Gretos Thunberg atveju, paskatinusi visuomenės mobilizaciją sprendžiant klimato kaitos problemą.

Pirmiausia, tyrimas atskleidė, kad judėjimo iniciatorė naudoja emocinio potencialo pripildytą diskursą, kuris padeda visuomenėje skleisti vienodą emocinę būseną ir klimato kaitos problematikos supratimą. Tai pagrindžia tokiam diskursui būdingų elementų (vaizdinčių metaforų, palyginimų, referavimų į tiesiogines emocines būsenas, lingvistinio laiko ir intensyvumo žymiklių) gausa Gretos Thunberg kalbose. Diskurso analizė parodė, kad Thunberg atveju šiomis priemonėmis visuomenėje kurstoma baimė, nerimas dėl ateities, nusivylimas politiniu elitu ir įkvėpimas veikti keičiant susiklosčiusią neteisingą situaciją. Jaspero teorija leidžia teigti, kad šiuo atveju kurstoma reaktyviomis emocijomis paremta visuomenės būseną, naudojant iš baimės, nerimo, pykčio, nusivylimo ir vilties sudarytus reakcijų rinkinius. Emocinis potencialas nukreipiamas siekiant sukelti individualias reakcijas, kurios sudaro pagrindą mobilizuotis į panašiai mažančią ir Thunberg protesto būdai pritariančią grupę. Ši yra suprantama kaip *savyjų* grupė, o politinis elitas pateikiamas kaip *kitų* grupė, formuojamas neigiamas jos įvaizdis ir jai priskiriama kaltė dėl susiklosčiusios situacijos. Teorija taip pat pabrėžia stiprią *aš-kitas* perskyrą, kuri šiuo atveju siejasi su socialinių judėjimų kilmę aiškinančiais priežastiniais mechanizmais – kaltės priskyrimo *kitų* grupei ir problemos suvokimo formavimą, paremtą neteisybės jausmu.

Taip pat galima teigti, kad individualios reaktyvios emocijos galiausiai kolektyvizuojasi ir dėl to įgyja didesnę vaidmenį. Grupės

sąveikoje individualios reakcijos stiprėja ir kuria jos narių emocinį bendrumo jausmą, kurio pagrindu formuojama tarptautinė bendruomenė, vienodai suvokianti klimato kaitą ir su ja kovojanti. Kolektyvizacijos procesą padėjo atskleisti Ahmed afektyvių ekonomijų teorija, parodžiusi, jog tam tikra emocija gali būti stiprinama ją perduodant individų sąveikoje. Individai šios emocijos pagrindu struktūruojami į grupę, kuri per susipriešinimą su *kita* visuomenės grupe virsta į bendrai veikiančią savotišką emocinę bendruomenę. Tiriama atvejo analizė parodė, jog Thunberg diskursas kėlė visuomenėje kolektyvinio pykčio ir nusivylimo emocijas, kurių stiprėjančią vertę pademonstravo sparčiai didėjantis protestų mastas.

Taigi, atsakant į darbe keliamą klausimą, būtina pabrėžti Thunberg aktyviai vartojamą emocinį diskursą, pasižymintį ryškia *mūsų-kitų* perskyra tarp politinio elito ir visuomenės bei specifiniu klimato kaitos problemos pateikimu. Kalbose slypintis emocinis potencialas judėjimo iniciatorei leido visuomenėje skleisti nusivylimo, nerimo būseną, pyktį politiniam elitui ir neigiamą jo įvaizdį, taip pat paskatino pasaulio bendruomenės atsakomybę ir įkvėpimą veikti prisijungiant prie *Fridays for Future* judėjimo. Taip buvo ne tik kurtos individualios emocijos, bet ir formuojama kolektyvinė emocinė būseną, subūrusi su klimato kaita kovojančią tarptautinę bendruomenę.

Svarbu paminėti ir šio tyrimo ribotumus, kurie galėjo atsirasti dėl subjektyvumo apibrėžiant emocinio diskurso reikšmes, jas interpretuojant ir siejant su teoriniais atspirties taškais. Be to, kaip minėta metodologinėje dalyje, siekiant atlikti išsamesnę duomenų analizę ir ją orientuoti tik į judėjimo iniciatorės diskursą, į tyrimą neįtraukiami kitų veikėjų ar žiniasklaidos pasisakymai apie judėjimo lyderės kalbas. Jų nagrinėjimas taip pat gali turėti pridėtinės vertės aiškinant visuomenės reakciją į G. Thunberg kalbas. Visgi šie trūkumai nėra esminiai, nes netrukdė atlikti numatytos analizės ir todėl nepaneigia tyrime daromų išvadų apie emocinio diskurso pagrindu vienijamą tarptautinį socialinį judėjimą prieš klimato kaitą.

Šio atvejo analizė papildė „emocinio posūkio“ tarptautiniuose santykiuose tyrimus – susieja emocijas, jų kolektyvizacijos procesą

ir šiuolaikinius socialinius judėjimus, vienijančius tarptautinę bendruomenę. Straipsnis taip pat prisideda mažinant empirinių atvejų nagrinėjimo trūkumą kolektyvinių emocijų ir tarptautinių santykių srityje, į ją įtraukiant klimato kaitos judėjimą. Atskleidus emocijų reikšmę *Fridays for Future* mobilizacijai, papildomas tyrimų laukas, nagrinėjantis emociniu pagrindu skatinamą visuomenės įtraukimą į socialinius judėjimus. Svarbu pridurti ir tai, kad Ahmed teorijos taikymas leido praplėsti kultūrinės emocijų politikos teorijos interpretaciją aiškinant tarptautinius socialinius judėjimus. Parodyta, jog afektyvių ekonomijų teorijos prielaidos leidžia plačiau suprasti tarptautiniu mastu mobilizuojamas grupes ir emociniu pagrindu buriamas bendruomenes.

Ateityje analizę būtų galima gilinti nagrinėjant emociniu pagrindu formuojamų grupių galios santykius ir ieškant interpretacijų, kaip naudojamas emocinis diskursas padeda išlaikyti esamas galių struktūras arba meta joms iššūkį⁴⁶. Remiantis emociniu diskursu kurstomais veiksmais būtų galima tirti, kaip kolektyvinės emocijos paaiškina susiklosčiusius galios santykius arba kaip skatina jų pokyčius. Thunberg atvejis parodė, kad, paskatinus pasaulį jausti ir išgyventi tam tikrą emociją, galima jį suvienyti dideliems politiniams tikslams ir suburti į vieningą emocinę bendruomenę, nepaisant amžiaus, kultūrų ar valstybių sienų skirtumų.

Literatūra

- Ahmed, S. *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2014. <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1g09x4q>.
- Ali, S. S. ir E. Chuck. „Greta Thunberg is Time’s 2019 Person of the Year“. *NBC News*, 2019. <https://www.nbcnews.com/news/us-news/greta-thunberg-time-s-2019-person-year-n1099396>.
- Balžekienė, A., A. Budžytė ir A. Telešienė. *Lietuvos gyventojų požiūriai į klimato kaitą ir energijos gamybos šaltinius*. Kaunas: Technologija, 2020. <https://www.ebooks.ktu.lt/einfo/1519/lietuvos-gyventoju-poziruiai-i-klimato-kaita-ir-energijos-gamybos-saltinius-trumpoji-tyrimo-rezultatu-ataskaita/>.

⁴⁶ Simon Koschut, ed., *The Power of Emotions in World Politics* (New York: Routledge, 2020).

- Bleiker, R. ir E. Hutchinson. „Fear no More: Emotions and World Politics“. *Review of International Studies* 34 (2008): 115–135. <https://pdfs.semanticscholar.org/2600/bde6d2925a8ac3ec1812bb5461c3a5dfd43b.pdf>.
- Chapman, D. A., B. Lickel ir E. M. Morkowitz. „Reassessing Emotions in Climate Change Communication“. *Nature Climate Change* 7 (2017): 850–852. <https://doi.org/10.1038/s41558-017-0021-9>.
- Clement, M. ir E. Sangar, eds. *Researching Emotions in International Relations: Methodological Perspectives on the Emotional Turn*. London: Palgrave Macmillan: Cham, 2018. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-65575-8>.
- Crawford, N. C. „The Passion of World Politics: Propositions on Emotion and Emotional Relationships“. *International Security* 24, nr. 4 (2000): 116–156. <http://www.jstor.org/stable/2539317>.
- Goodwin, J. ir J. M. Jasper. „Emotions and Social Movements“. J. Stets ir J. H. Turner (eds.). *Handbook of the Sociology of Emotions*, 611–635. Boston: Springer, 2006. https://doi.org/10.1007/978-0-387-30715-2_27.
- Goodwin, J., J. M. Jasper ir F. Polletta, eds. *Passionate Politics: Emotions and Social Movements*. Illinois: University of Chicago Press, 2001.
- Holmberg, A. ir A. Alvinus. „Children’s Protest in Relation to the Climate Emergency: A Qualitative Study on a New Form of Resistance Promoting Political and Social Change“. *Childhood* 27, nr. 1 (2019): 78–92. <https://doi.org/10.1177%2F0907568219879970>.
- Hutchinson, E. „Why Study Emotions in International Relations“. *E-International Relations* (2018): 1–4. <https://www.e-ir.info/2018/03/08/why-study-emotions-in-international-relations/>.
- Hutchinson, E. *Affective Communities in World Politics*, 111–152. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. <https://doi.org/10.1017/CBO9781316154670>.
- Hutchison, E. ir R. Bleiker. „Theorizing Emotions in World Politics“. *International Theory* 11, nr. 3 (2014): 491–514. <https://doi.org/10.1017/S1752971914000232>.
- Jamison, A. ir L. Rinkevičius. „Socialinių judėjimų vaidmuo formuojant viešąjį klimato kaitos diskursą ir žinojimą“. *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 27, nr. 2 (2010): 166–185. <https://doi.org/10.15388/SocMintVei.2010.2.6112>.
- Jasper, J. M. „The Emotions of Protest: Affective and Reactive Emotions in and around Social Movements“. *Sociological Forum* 13, nr. 3 (1998): 397–424. <https://doi.org/10.1023/A:1022175308081>.
- Kažys, J. „Klimato kaitos aspektai lietuviškame internete: ką galima sužinoti iš bendros statistinės informacijos“. *Geologija. Geografija* 3, nr. 1 (2017): 37–54. <https://doi.org/10.6001/geol-geogr.v3i1.3468>.
- Koschut, S., ed. *The Power of Emotions in World Politics*. New York: Routledge, 2020.
- Koschut, S. „Speaking from the Heart: Emotion Discourse Analysis in International Relations“. M. Clement ir E. Sangar (eds.). *Researching Emotions in Interna-*

- tional Relations: Methodological Perspectives on the Emotional Turn*, 277–301. London: Palgrave Macmillan, 2017. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-65575-8>.
- Lynggaard, K. „Methodological Challenges in the Study of Emotions in Politics and How to Deal With Them“. *Political Psychology* 40, nr. 6 (2019): 1201–1215. <https://doi.org/10.1111/pops.12636>.
- Mataitytė, N. „Emocijų vaidmuo mobilizuojant visuomenę kovai su klimato kaita: emocinės būsenos konstravimas įkvepiant masinį judėjimą“. *Magistro baigiama-sis darbas*. Vilniaus universitetas, 2020.
- Moisander, J. K., H. Hirsto ir M. K. Fahy. „Emotions in Institutional Work: A Discursive Perspective“. *Organization Studies* 37, nr. 7 (2016): 963–990. <https://doi.org/10.1177/0170840615613377>.
- Penguin. *No One is Too Small to Make a Difference*, 2019. <https://www.penguin.co.uk/books/315/315787/no-one-is-too-small-to-make-a-difference/9780141992716.html>.
- Reed, J. P. „Social Movement Subjectivity: Culture, Emotions, and Stories“. *Critical Sociology* 41, nr. 6 (2015): 935–950. <https://doi.org/10.1177/0896920514524607>.
- Silbaugh, K. B. „Developmental Justice and Voting Age“. *Fordham Urban Law Journal* 47, nr. 2 (2020). <https://ssrn.com/abstract=3561706>.
- Thew, H., L. Middlemiss ir J. Paavola. „Youth is not a Position: Exploring Justice Claims-making in the UN Climate Change Negotiations“. *Global Environmental Change* 61 (2020). <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2020.102036>.

Priedas

Analizės duomenys: Gretos Thunberg kalbos

Kalba	Data	Vieta ir kontekstas
„You can’t just sit around waiting for hope to come“	2019-02-21	Kreipimasis į ES politikus; Briuselis, Belgija
<i>Climate Action summit 2019</i>	2019-09-23	JT Klimato kaitos konferencija; Niujorkas, JAV
<i>Speech at the National Assembly in Paris</i>	2019-07-23	Kalba Nacionalinėje Asamblėjoje, Paryžius, Prancūzija
„Our House is on Fire“ 2019 World Economic Forum (WEF) in Davos	2020-01-21	Pasaulio ekonomikos forumas, Davosas, Šveicarija
<i>Greta Thunberg challenging The World Economic Forum in Davos</i>	2019-01-22	Reklaminis vaizdo įrašas <i>Youtube</i>
<i>Speech addressing the COP24 plenary session</i>	2018-12-12	JT Klimato kaitos konferencija; Katovica, Lenkija
„Our leaders behave like children“	2018-12-03	Kalba JT Generaliniam sekretoriui António Guterres, Katovica, Lenkija
<i>School strike for climate – save the world by changing the rules</i>	2019-01-27	TEDxStockholm Stokholmas, Švedija
<i>Greta Thunberg on Whether She Meet with the President</i>	2019-11-02	Ellen TV Show Niujorkas, JAV
<i>Nature now</i>	2019-09-19	Reklaminis vaizdo įrašas <i>Youtube</i>
<i>Greta Thunberg Is Leading a Global Climate Movement</i>	2019-04-15	Reklaminis vaizdo įrašas <i>Youtube</i>
<i>The Daily show interview with Trevor Noah</i>	2019-09-14	TV laida, Niujorkas, JAV
<i>Climate activist Greta Thunberg speaks in EU parliament</i>	2020-03-04	Kreipimasis į Europos Parlamentą; Strasbūras, Prancūzija